

**AFRICA BAKENG SA maAFRIKA A LENG MONA MMOHO LE A LENG
DINAHENG TSE DING, HOHLE LEFATSENG**

**THEHA DIKAMANO TSA SEJHABA SA maAFRIKA BOEMONG BA
MATJHABA!**

Ka Omali Yeshitela,

Modula Setulo wa mokgatlo wa dikamano tsa setjhaba sa maAfrika.

Dilemong tse fetang tse mashome a mane (40) tse fetileng, Kwame Nkurumah, eo e neng e le mopresidente wa naha ya Ghana ka nako eo, o ile a hohela thahasello e kgolo mabapi le ho kopanngwa ha kontinente ya Afrika, bukeng ya hae e bitswang “Africa Must Unite”. Hara tse ding, re ka qoholla dipolelo tse latelang:

“Kontinente ya rona e re fa naha e hlahellang bobeding ka boholo lefatsheng lohle. Moruo le matlotlo a tlhaho a kontinente ya Afrika o lekanyetswa ho ba ka hodimo ho wa dikontinente tsohle lefatsheng. Hore re tle re kgone ho una molemo o moholo disebedisweng tseo re nang le tsona, le tseo re lebeleletseng ho di fumana ka moso, molemong wa hore re tle re fihlelle moruo o phethahetseng mmoho le botsitso setjhabeng, re lokela ho ho kopanya maiteko a rona a ho fihlella katleho, disebediswa tseo re nang le tsona, mmoho le tsebo le maikemisetso.”

“Ho rona, Africa le dihlekehleke tsa yona ke Afrika e lenngwe feela. Re hanana le mohopolo ofe kapa ofe wa ho arola Afrika dikotwana. Ho tloha Tangier kapa Cairo ka Leboya ho ya Cape Town ka Borwa, ho tloha Cate Guardafui ka Botjhabela ho ya dihlekehleng tsa Cape Verde ka Bophirima, Afrika ke ntho elenngwe mme, e ke ke ya arohanngwa”. “Rona kwano Afrika re bao re ntseng re tsitlalletse kopanong, re tseba hantle hore sepheo le maikemisetso a rona a molaong. Re hloka matla a rona ka kopanelo le disebediswa ho itshireletsa kgahlanong le kotsi ya ho ka iphumana re kgutlela bokoloneng, feela e se ele ka mekgwa e ikgakantseng. Re hloka matla ana e le hore re tle re hlole mabotho afe kapa afe a thehetsweng ho arola kontinente ya rona dikoto, le ho busetsa dimilione tsa maAfrika morao. Re hloka matla ana ho iphumanela tokoloho e pethahetseng ya kontinente ya Afrika. Re tlameha ho tswela pele ka mokgwa wa kaho ya setjhaba le moruo, o tlang ho tshehetsa setjhaba se seholo se ntseng se hola, sa kontinente ya rona , bakeng sa bophelo bo tlang ho tshwana hantle le ba batho ba dinaha tswetseng pele”.

“Tabeng ya pele, re lokela ho ba le moralo o akaretsang kontinente yohle, wa moruo. Re ka eketsa a matla a kgwebo le moruo wa Afrika. Ha feela re ntse re qhalakantswe ka ho behwa ho ya ka mabatowa kapa dinaha, re tla dula re le mohaung wa bokolone le ho hloka boipuso. Thuto ya di-Rephaboliki tsa Anerika Borwa ha mmoho le matla le kopano ya setjhaba dinaheng tse kopaneng tsa Amerika, ke mohlala oo bohle ba lokelang ho o bona”.

“Matsete a Afrika a ka sebediswa molemong wa ntshetsopele le kuno bakeng sa bohle, ha feela a ka sebediswa ho ya ka moralo o hlophiseditsweng ntshetsopele

ya kontinente yohle. Moralo o akaretsang wa moruo, o akaretsang Afrika e kopaneng boemong ba kontinente, o ka eketsa matla a rona a kgwebo le moruo ka kakaretso. Ha jwale re lokela hore re be re nahana ka botebo, ka maano le mekgwa eo ka yona re ka thehang Mmaraka o kopanetsweng, wa Afrika e kopaneng mme, re se dumele ho hohelwa le ho kgankgetswa ka menyetlanyana e hloakang tiisetso, ya ho ba le dikamano le ho bitswang “European Market”. Rona mona Afrika kgale re ile ra sheba kante, sepheo ele ho ntshetsa pele moruo wa rona le mekgwa ya ho tsamaya (transportation). E re re qale ho lekola ka hare ho kontinente ya Afrika, bakeng sa dintlha tsohle tsa ntshetso pele . Tlasa puso ya Yuropa dikgokahano tsa rona di ne di radilwe ka mokgwa oo ka ona di neng di lebisang nqeng ya Yuropa le kae-kae lefatsheng, ho ena le ho ntshetsa pele kontinente ya Afrika ka bo yona le maikemisetso a ho fetola sena sohle. Rona mona Afrika re na le matsete a tsotegang a temo-thuo, dimenerale le matla a motlakase a fehlwang ka metsi. Matsete ana a tsotegang a ka sebediswa ka ho phethahala molemong wa kontinente ya Afrika, le batho ba yona feela haeba re a ntshetsa pele le ho a sebedisa ka hare ho puso e kopaneng ya dinaha tsa Afrika”. “Ho tswela pele ka bophelo ha kontinente ya Afrika, ho phatlalla ha boipuso ba yona, le tswelo pele e lebisang bokamosong bo kganyang, boo tshepo le boikitlaetso ba rona bo itshetlehileng hodima yona, ho itshetlehilwe ka hohle-hohle hodima kopano ya sepolotiki”. “Ka tlasa lepheo le matla la kopano ya Afrika ya sepolotiki, ho ka fihlellwa Afrika e kopaneng, e kgolo e bile e le matla, eo ho yona meedi pakeng tsa dinaha eo eleng ditla morao tsa bokolone, e ka tlang ho ba

ntho ya noko e nako e fetileng mme, e felle ruri, e le ha ho sebeletswa ho kenngwa tshebetsong ha meralo ya nnete ya moruo, tlasa ketapele e kopantsweng”. Matla a re kopantseng a phahametse mathata a re arohanyang ha jwale mme, sepheo sa rona e lokela ho ba ho theha seriti, tswelopele le katleho ya Afrika.

“Ho hlakile he ka hona, hore kopano ya kontinente ya Afrika ke ntho ya bohlokwa-hlokwa, e ke keng ya qhelwa, ebang re ikemiseditse ho hatela pele le ho fihlella ditabatabelo le meralo ya rona ya ho aha setjhaba se tswetseng pele, se tlang ho fa batho ba habo rona monyetla wa ho thabela bophelo ka ho phethahala. Matla a re kopanyang a mading ho rona mme, a phahametse ditshsumetso tse tswang ka thoko, tse reretsweng ho re arohanya”.

“Ena ke phephetso e lebisitsweng ho baetapele ba Afrika. Ho ho rona hore re inkele seo eleng monyetla wa kgauta ho bontsha hore tlhalefo ya batho ba Afrika e ka hlola ditlwaelo tsa karohano ka matla a kopano ya setjhaba, ka ho ikopanya ka potlako ka moo ho ka kgonehang ka teng, molemong wa tlotla le katleho e sa feleng ya kontinente ya Afrika ka “Kopano ya Dinaha tsa Afrika”.

Ha boipiletso ba Nkurumah ba kopano ya Afrika bo ntse bo tswela pele ho utlwahala ka matla, kajeno re se re utlwisisa taba ya kopano ya Afrika ka botlalo. Kopano ya Afrika ha e etse moelelo o utlwahalang dipolotiking le moruong feela empa, e boetse e thehilwe hodima tlhoko ya ho lokisa phoso ya qeto ya bohanyapetsi e hatellang le ho sebedisa maAfrika jwaloka makgoba kontinenteng ya Afrika, esitana le lefatsheng ka bophara. Ho feta moo, re lokela ho hlakisa hore tlhaloso ya kopano ya rona e ananela bohlokwa ba maAfrika a ileng a qhalakangwa lefatsheng lohle ke bokgoba ba

bokolone bo radilweng ke dinaha tsa Yuropa. Bokgoba le kगतello eo re iphumanang re tobane le yona lefatsheng, e thehilwe hodima maemo a tshwanang, a nalane e ikarabellang maemong ao Afrika e leng ho ona kajeno. Re setjhaba se le seng se hasakantsweng lefatsheng lohle ka mahahapa, seo boitseko ba sona bo lwanwang ka karohano, e leng maiteko a ho rarolla pherekano yona yane e bakilweng ke bokena dipakeng ba kontinente ya Yuropa, bo bakileng hore maAfrika kwano Afrika esitana le dinaheng tsa mose ho mawatlle re arohangwe le matlotlo a rona ka mahahapa.

Le hoja ho phamolwa ha matlotlo a Afrika e le ntho e tsebahalang ho bao ba reng ba labalabela kopano ya Afrika, ha ho so ka ba ho utlwisiseha hantle hore e bile lehlatsipa la ho arohangwa le boleng bo hodimo ba tsebo le bokgoni, nakong eo maAfrika a hasakangwang lefatsheng lohle e le makgoba a bokolone.

Mokgwa wa ho tlisa tokoloho o lokela ho akaretsa maAfrika hohle moo a leng teng.

Maano a tshebeso a African Socialist International, a ileng a ananelwa sebokeng sa ASI ka la 16 Mmesa 2000, a hlalosa ntlha ena ka botlalo:

“Re lwanela ho boela re fumana sepheo sa rona, re le setjhaba se kopaneng re le ntho e le nngwe, se qhalakantsweng ka mahahapa lefatsheng, ka meedi ya maiketsetso, eo sepheo sa yona e bileng ho kgella fatshe botho ba rona le ho nyenyefatsa matla a rona jwalo ka setjhaba”.

“Re hohle. Re Chicago, Illinois le Florida, Texas, California le New York, United States of North America esitana le Toronto le Montreal ho la Canada. Re Brasillia ho la Brazil, Caraca ho la Venezuela, Bluefields ho la Nicaragua Bohareng le Amerika Borwa. Re Trinidad, Haiti, Jamaica, Guadelope,

Martinique, Dominica, the Bahamas, Cuba Puerto Rico, The Dominica Republic, Bahamas, Cuba, Puerto Rico, the Dominican Republic, Barbados le dihlekehleke tsa Caribbean”.

“Re London, Burmingham, Manchester, Liverpool le Northingham, England. Re Paris, Lille, Lyons, Marseilles le Nice ho la France. Re Brussels, Belgium, Armsterdam, Holland, Berlin, Germany, Rome, Italy, Spain, Portugal, Russia, Turkey le dinaheng tsohle tsa Yuropa Botjhabela”.

“Re ahile mmoho re le dimilione tse makgolo-kgolo lefatsheng la sekgale-kgale leo eneng e le sebaka sa tswalo ya motho dilemong tse fetang 150, 000 tse fetileng, seo e neng e le motso wa tlaboloho ya motho dilemong tse fetang 10, 000 tse fetileng”.

Ke ka hona ereng ha re bua ka tokoloho ya Africa le batho ba yona, re tlamehang ho ba le bokgoni ba ho hlahisa mokgwa wa tshebetso o nkelang hloohong matsete ohle a Afrika, ho kenyeletswa le rona batho ba Afrika ba ileng ba tloswa kontinenteng ya Afrika hore re be karolo ya mokgwa wa ho kgutlisetswa lefatsheng la habo rona, o bakileng tlhokeho ya hore Afrika e buseletswe tseo e leng tsa yona. Batho ba bangata ba atisa ho bolela hore ka lebaka la hobane bohanyapetsi bo ngotla tswelopele ya sehlopha sa basebetsi kontinenteng ya Afrika, ka maikemisetso, Afrika e ke ke ya kgona ho fihlella botsitso bo hlokehang bakeng sa ntshetsopele e potlakileng, esitana le ho ntlafatsa mekgwa ya tshebetso ya basebetsi, e sa bontsheng tswelopele, hore re boele maamong a rona a re tshwanetseng, jwalo ka baetapele ba setjhaba. Phephetso e kgolo e re tobileng ke ya ho ipiletsa bakeng sa tokoloho ya Afrika le kopano ya yona, tlasa boetapele ba sehlopha sa basebetsi ba maAfrika, ka kopanelo le basebetsi ba

futsanehileng ba mapolasing, haholo-holo ka lebaka la tlhaselo e ntseng e tswela pele basebetsing ba mapolasing, ho tswa ho bahanyapetsi. Le ha ho le jwalo, bofokodi ba kgang ena ke hore ha se feela ditlhaloso tsa seo basebetsi ba leng sona, ho itshetlehlwe mekgweng ya kahisano ya Yuropa le kamoo ba e radileng, ba e rerileng hore e tle e sebetse ka teng. Lebaka le leng ke ho se batle ho amohela hore le hoja basebetsi ba maAfrika ba hasakane hohle kontinenteng ya Afrika, ho teng ka hare ho kontinente , moo ba leng bangata ho feta dihlopha tse ding mme, ba bile ba hlophisehile ka tshwanelo, hantle fela jwalo ka ha basebetsi ba mapolasing ho le teng moo ba kopaneng jwalo ka setjhaba mme, ba iphumana ba se kotsing e kalo-kaalo jwalo ka bo mphato wa bona ba leng dibakeng tseo ho tsona ba sa kopanang ka tshwanelo. Bokgoni ba sebele ba ho hahamalla Afrika e lokolohileng ebile e tswile ditlamong tsa meedi ya maiketsetso, eo mosebetsi wa yona e leng feela ho ntshetsapele mekgwa ya ho hatella le ho sitisa tswelopele ya rona, bo ka re fa monyetla wa ho rala maano a ho sebedisa bokgoni le tsebo ya maAfrika hohle moo a leng teng, ka hare ho kontinente ya Afrika kapa ka ntle dinaheng tsa mose ho mawatlle. E leng mona moo basebetsi ba maAfrika a Afrika Borwa le Nigeria ba leng Afrika, kapa Brasilia le Detroit ho la Amerika Borwa le Amerika Leboya, ba ka kgonang hore ba nkelwe hloohong ha ho kgothaletswa basebetsi ho nka ketapele ho lebiseng kontinentente ena diphethohong, le tlhabolohong. Ho feta-feta mono, lona lebotho leno le ileng la nka karolo ya bohlokwa ntshetsopeleng ya indasteri le matsete kontinenteng ya Yuropa le Amerika Leboya, le ka kgona ho lebisela Afrika tlhabolohong le itshetlehle ka maano a kopano ya setjhaba, e bang le ka ba le

sehlopha sa basebetsi ba maAfrika se hlophisitsweng ka tshwanelo. Qetellong ya ditaba, ba ikamahanyang le ntlha kemo ya sengolwa sena, sepheo e le ho theha mokgatlo wa kopano ya setjhaba sa maAfrika, boemong ba matjhaba. ASI e tla ba sesiu sa poloko ya mekgwa ya tshebetso, mehopolo, ditabatabelo le ditakatatso tsa basebetsi ba maAfrika, ho sa natswe hore na e sa le nyane ha kae hajwale, ka tswelopele, ho ka lokolla le ho kopanya Afrika le setjhaba sa yona, esitana le ho iphetholela ho beng setjhaba se setjha, se busang, se hahamalletseng topollong ya Afrika le lefatshe, mekgweng ya kahisano e itshetlehileng hodima ntlha ya hore na o morui kapa mofutsana, serutehi kapa motho feela setjhabeng.

Lefatshe le lesweu le thehilweng hodima Mekgwa ya ho etsa maAfrika Makgoba

Moruo ohle wa dipolotiki tsa lefatshe o thehilwe hodima ditlhaselo tse entsweng ho maAfrika le ho hweba ka batho ba batsho, tseo ebileng motheho wa moruo wa lefatshe la kajeno, ke qaleho ya bokapitale bo ileng ba hlahella e le matla a masweu lefatsheng. Tlhaselo ya pele-pele ya Afrika, e ileng ya fana ka mekgwa oo ka ona mohopolo wa bohanyapetsi, kapa bokgetholli, borui le diphethoho tse lebisang tlabollong di ileng tsa potlakiswa, e ile ya hlakolela ruri mekgwa ya moruo o thehilweng hodima dipolotiki tsa botjhaba ba maAfrika. Tlhaselo ena e fetotse Afrika mme, ya e etsa mokgatlo wa dikontinente oo sepheo sa ona e neng ele ho hlokomela hore Yuropa le Amerika Leboya di fihlella maemong a phethahetseng a bophelo. Dibopeho tsa moruo wa Afrika di ile tsa hlahella ka lebaka la ho hweba ka makgoba mme, tsa fetolwa hore di amohele bokolone mme, ka morao ho mono mekgwa ya sekwale-jwale ya bokolone (neo-colonialism).

Di sebetsa jwalo ka disebediswa tsa ho fetisetsa moruo wa Afrika kontinenteng ya Yuropa, Amerika Leboya esitana le Japan mmoho le ho fetola maemo a dipolotiki a Afrika hore a sebeletse ditabatabelo tse tletseng meharo tsa moruo wa dinaha disele, ho sebediswa matla le bokgoni ba batho ba ha bo rona.

Matsete a utswitsweng Afrika, e le disebediswa esitana le bokgoni le tsebo ya batho a ile ho ya sebedisetswa ntshetsopele ya moruo wa lefatshe ka mehopolo ya lona ya borui bakeng sa Bophirima, bo fetohang borui bo “bosweu”, le ho futsanehisa rona bohle ba bang. Hantle-ntle, bothata bofe kapa bofe boo kontinente ya Afrika le maphelo a batho ba rona a tobaneng le bona hohle, bo qadile ka “lebaka la sebe sena sa motheho”, ho ya ka moo Carl Marx a ileng bo bitsa ka teng.

Qalehong ya ho tsoma le ho tshwasa maAfrika le ho a fetola makgoba a bokolone, moo dimilione tsa maAfrika di neng di tsamaiswa ka dikepe di lebiswa tulong eo kajeno ho thweng ke Amerika le dibakeng tse ding, matsete a bokgoni le tsebo ya batho mmoho le a moruo, a ile a leba Yuropa moo a ileng a nyehela haholo ho phahameng ha mabotho a kopano ya setjhaba, a sa hloleng a le teng kajeno. Ho hlahella ha dihlopha tsa makapitale a maYuropa ha mmoho le tsa basebetsi ho etsahetse ka lebaka la ho fihla ha makgoba a maAfrika, esitana le ditlhaselo tse ding.

Moruo o matla o ileng wa leba Yuropa ka lebaka la ho hweba ka makgoba le ditlhaselo tsa kontinente ya Afrika le lefatshe ka bophara, ho ileng ha etswa ke maYuropa, ho bakile hore matla a puso ya dihlopha tse phahameng setjhabeng a phamolwe ka mahahapa mme, yaba ho hlahella dihlopha tse ntjha tsa makapitale a ruisitsweng ke ho hweba ka makgoba le ho hlasela mafatshe a mang. Ka yona nako eno, bokgoba bona mmoho le ditlhaselo bo tlisitse tshenyo le bofuma kontinenteng ya

Afrika, le mafatshe a mang ho potoloha le lefatshe, a ileng a wela ditleneng tsa ditlhaselo tse sehloho tsa Yuropa. Karl Marx, ha a bua ka ditla morao tsa ditlhaselo tsena ntshetsopeleng ya setjhaba sa Yuropa, o qeteletse ka ho bitsa ketsahalo ena “mokgwa wa sekgale-kgale wa ho ipokellela matlotlo”, e leng “boipokellelo bo sa fihlellweng ka lebaka la mokgwa wa tlhahiso wa bokapitale empa, moo mokgwa ona o simolohang teng”

Karl Marx o hatella ntlha ya hore ke boipokellelo boo karolo ya bona dipolotiking tsa moruo, e tshwanang hantle le ya sebe sa mathomo sa dingolweng tsa “Bibele”. Bokgoba ba bokolone bo etsahetse ka lebaka la ho hlahella ha bokapitale. Bo hlahitse sehlopha sa basebetsi sa Yuropa mme, ba fihlella diphethoho tse lebisang Yuropa tlhabolohong. Hanyane-hanyane nakong ya diphethoho tsena, tlhokeho ya desebediswa tsa tlhaho bakeng sa ho fepela dikgwebo tse neng di hola ka potlako, e ile ya nka sebaka sa tlhokeho ya makgoba a neng a hlokeha bakeng sa kgwebo ya bokolone, ya temo-thuo. Ka hoo he, bokolone bo tobileng, kontinenteng ya Afrika le dibakeng tse ding, bo ile ba ba ruisa haholo ho feta ho kwetela batho ba Afrika. Bokolone bo tobileng bo ne bo sebedisa dibopheho tsa motheho tsa moruo, tse ntseng di tshwana hantle le tsona tsane tse neng di sebediswa kgwebong ya makgoba. Le ha ho le jwalo, bokolone bo tobileng bo ile ba hlaselwa haholo lefatshe ka bophara, nakong eo ntwala ya bobedi e neng e le pakeng tsa mebuso ya bohanyapetsi e neng e fana ka monyetla o lekaneng wa demokerasi, hore mekgatlo ya tokoloho ya setjhaba e bo phephetse. Kgolo ya mekgatlo ya tokoloho ya setjhaba e ile ya qobella bohanyapetsi ho inehela le ho amohela mokgwa wa puso o lokolohileng oo Kwame Nkrumah a neng a o bitsa neo-colonialism. Mofuta ona wa bokolone o tsejwang ka

hore ke boipuso ba pampiri kapa “folakga”, o ile wa etsa hore matla a masweu a fetele difahlehong tse ntsho. Matla a bokolone a ile a etsa diphatlalatso tse kgolo tsa ho fetisetsa matla mabothong a setso. Le ha ho le jwalo, jwalo ka ha ho etsahala Irag kajeno, bahanyapetsi ba ne ba ntshetsa puso ya bona pele ka tshebediso ya ona mabotho ana a setso, ka ho hana ho nehelana ka moruo, esitana le ho laola disebediswa tsa mmuso tse neng di reretswe ho etsa batho makgoba.

Ho feta mono, maamong a kang a Afrika, e thehilweng ka dikamano tse tletseng bomenemene tseo bohanyapetsi bohle bo itshetlehileng hodima tsona mme, e arotswe ka dinahanyana tse nyane tse ferekaneng; tse neng di sebetsa jwalo ka dibopeho tsa ho fetisetsa matsete dinaheng tsa pusa nosi, tsa bohanyapetsi, hona hoo le mokgwa wa ho leka ho matlafatsa tlhahiso o neng o sebetsa kgahlanong le ditabatabelo tsa batho, kaha tlhahiso e ne e ke ke ya tswela rona batho ba Afrika molemo wa letho.

Mekgatlo yohle ya tokoloho ya setjhaba sa maAfrika, e neng e lwana kgahlanong le bokolone, ho kenyeletswa le bokolone ba matswantle, ka hare ho Afrika Borwa le Rhodesia ya mehleng, e lwanetse matla ka hare ho meedi e radilweng ke puso ya bokolone. Hona ho ne ho bolela hore, ho sa natswe hore na sephetho e tla ba sa mofuta ofe, naha ka nngwe e “lokolotsweng ditlamong tsa bokolone”, e ne e tla tswela pele ho itshetleha ka dikamano tseo e nang le tsona le bahanyapetsi, bakeng sa disebediswa. Le kajeno boholo ba ho nkuwang ele kgwebo kontinenteng ya Afrika, bo etsahala pakeng tsa Afrika, dinaha tseo e neng ele tsa bokolone pele, le dinaha tse kopaneng, mmoho le dinaha tse ding tsa bohanyapetsi. Dipersente tse ka tlase ho tse leshome, tsa kgwebo e tswelang pele, maamong a itseng esitana le e ka tlase ho dipersente tse tharo, e etsahala pakeng tsa rona maAfrika ka bo rona. Kajeno bahanyapetsi kontinenteng ya Afrika ba nkile mehato ya ho ferekanya le ho

nyahamisa boiteko bofe kapa bofe, ba ho fihlella boipuso naheng efe kapa efe ya Afrika. Naha enngwe le enngwe ya Afrika e itshetlehile hodima “thuso”, ya bahanyapetsi bakeng sa ho lefa meputso ya batsamaisi, basebetsi ba mmuso esitana le sesole. Taolo ya moruo le dintlha tsa dibopeho tsa dipolotiki di fa bahanyapetsi monyetla wa ho hlophisa dintho ka mokgwa o tla bang molemong wa bona mme, o be kgahlanong le Afrika. Meedi e leng teng ha jwale, e radilweng ke bahanyapetsi e thibela tswelopele mme, e ferekanya le ho fokodisa matla a kopano ya Afrika ka hohle-hohle. Maemo ana a ditaba ke sona sesosa sa pherekano le ho hasakana ha batho Afrika yohle, le ho bjwaramana ha tsebo ya setso sa rona, ho aparetseng batho ba habo rona, ba hasakaneng hohle lefatsheng.

Nalane ya Motheho wa Bofuma Kontinenteng ya Afrika

Kgwebo e tletseng bomenemene le sekoloto, tseo bobedi ba tsona di bileng teng ka lebaka la dilemo tse lekgolo tsa boitshunya-tshunyo ba bahanyapetsi kontinenteng ya Afrika, tseo Seboka sena se ikemiseditseng ho di phethola, di tswela pele ho hlohloetsa bofuma bo hlollang kontinenteng ya Afrika. Ena ke kgohlano ya maemo a ditaba e keneletseng ho feta ka moo batho ba bangata ba neng ba ikemiseditse ho e ananela nakong e fetileng. Baseholli ba Afrika ba tswang pusong ya bohanyapetsi ka mehla ba supa bofuma ba rona e le ntho eo re ipakelang yona ka bo rona. Le moo ba buang ka ho bitswang kgatelo pele ya dinaha tse ding le batho ba kileng ba phela tlasa taolo e tobileng ya bokolone, haele Afrika yona ba ntse ba bolela hore ke mohlala wa ho hloka tshepo, o tshwanetsweng ke ho hauhelwa feela. Le ha ho le jwalo, ebang re ka amohela hore matla a sepheo sa batho kahisanong ke ho hlahisa le ho boeletsa bophelo ba nnete, ho bobebe ho bona hore Afrika, matlotlo a yona le batho ba yona

hohle lefatsheng, ba sebeletsa le ho boeletsa bophelo ba nnete molemong wa dinaha tsa bohanyapetsi, eseng molemog wa rona ka bo rona. Haeba re tla amohela kgang e reng boleng bo lekgangwa ka nako eo setjhaba se e hlokang bakeng sa tlhahiso, le hore mokgwa ona o kenyeletsa le boleng ba bokgoni le boitsebelo ba batho, ho a hlaka he hore, batho ba Afrika kontinenteng ya Afrika le boholong ba lefatshe ha re fumane boleng ba mesebetsi ya matsoho a rona, boo nnete e leng hore bo ne bo tla thusa phihlellong ya bophelo bo phethahetseng. Ntlhanyana ena e na le seabo ho se beng le teka-tekano maemong a tsa bophelo pakeng tsa maAfrika le dihlopha tse ding, haholo-holo dinaheng tse buswang ke bahanyapetsi. Sena he, ke sona se bolelwang ke tshallo morao le bofuma boo Afrika e iphumanang e tobane le bona. Ona ke motheho wa diqeto tse fumanweng ha ho ne ho nkuwa qeto mabapi le sekoloto, sebokeng se neng se tshwaretse London, sa ASI ka la 16 kgwedding ya Motshehanong selemong sa 2000. Qotso ena e telele-telele, ho tswa diqetong tse nkilweng sebokeng seo, e hlalosa motheho wa boitatolo ba kgale-kgale bo latelang: “Kgahlamelo e mpe ya moruo e bakilweng ke bokgoba le bokolone e ntse e tswela pele ho ba morwalo o boima mahetleng a batho ba Afrika. Bokgoba le bokolone ba Afrika ke dintlha tse ileng tsa tlisa tlhaboloho kontinenteng ya Yuropa mme, tsa pholosa batho ba teng ditleneng tsa mafu a mefuta-futa, bofuma le pelo morao e neng e bakwa ke mokgwa ona. Matlotlo ohle a neng a le diatleng tsa sehlotshwana se itseng sa batho mme, ba bang e le bafo ba tlamehang ho dula ba kgumamela ba tshwereng, hore ba tle ba tshwaelwe karolonyana e itseng ya moruo, le thuo ya mobunyana, ho ikgakantswe ka ntshetsopele ya dipolotiki, maemo a kahisano le moruo wa Afrika le batho ba habo rona. Le jwale ka nnete, dintlha tsena, ho kenyeletswa le ho hweba ka batho ba

Afrika, ke motso wa mokgwa wa sekgale-kgale wa ho ipokellela kapa hona ho iphumanela tjhelete e neng e hlokeha bakeng sa nako e neng e se e fihlile ya bokapitale, boo e neng e tla ba mmoko wa moruo wa lefatshe”.

“Ditlhaselo tse ileng tsa etswa Afrika ke Yuropa di ile tsa fetola sebopeho sa Afrika le Yuropa. Ho fetisetswa ha matlotlo le disebediswa, mmoho le bokgoni, boitsebelo le matla a batho ho tswa Afrika ho ya Yuropa ho bapetse karolo ya bohlokwa-hlokwa ho hlahisweng le ho phahamisweng ha dihlopha tse ntjha boemong ba kahisano. Hara dihlopha tsena tse ntjha ho ne ho le teng makapitale a neng a sa tswa nyolohela maemong a pakeng tsa barui le basebetsi, a neng a ithusitse ka ho hweba ka makgoba.

Ho ne ho boetse ho le teng le dihlopha tsa basebetsi tsa Yuropa tseo tswelopele ya tsona e ileng ya lopolla batho ba futsanehileng ba Yuropa ditlamong tsa ho ba bafo ba dihlopha tse neng di ikabile ka matlotlo le moruo ohle mme, di ba entse bafo ba tsona. Batho bana ba futsanehileng ba ile ba fumana monyetla wa ho kgola ditholwana tsa mesebetsi ya matsoho a bona ka ba ka leo. Sehlopha se seholo se phelang bophelo bo phahameng, bo hlokang matshwenyeho, sa batho ba pakeng tsa barui le basebetsi sa Yuropa, le sona se ile sa hlahella nakong yona ena, e le ha dikete-kete tsa basebetsi ba maYuropa di itshunya hara dihlopha tsa barui, rona re ntse re sa eellwe.

“Ka hoo, kgatelepele ya dihlopha tsohle tsa maYuropa boemong ba kahisano e ile ya fihlellwa ka kgatelelo ya maAfrika, e le tshiya eo ho itshetlehilweng ka yona. Ka bobedi dihlopha tsa barui le basebetsi ba maYuropa, e leng tsona dihlopha tse ithommeng pele, tse hebehebisang boemong ba kahisano, di ile tsa hlahella

ka lebaka la ho amohuwa matlotlo, disebediswa, bokgoni le bophelo ha maAfrika. Ka bobedi ba tsona dihlopha tsena di iphumana di le matswalong, ha di bona maAfrika re itseka, re lwanela tokoloho ya rona. Matsete le moruo oo barui ba maYuroopa ba a utswitseng matsohong a maAfrika, a nyenyefaditse matla a puso a dihlopha tse neng di tshwere marapo mme, ha hlahella diphethoho tsa demokerasi ho phatlalla le kontinente ya Yuropa esitana le dinaheng tse kopaneng tsa Amerika Leboya. Ketsahalo ena e ile ya lopolla maAfrika a neng a sebetsa ka thata empa a sena letho mme, ya a etsa beng ba thepa kgetlo la pele nalaneng ya bophelo ba bona”. “Moruo ona o utswitsweng wa Afrika o boetse wa tlisa le diphethoho tse babatsehang ditabeng tsa kgwebo, tse ileng tsa potlakisa ho fediswa ha bokgoba le bokolone bo neng bo sebedisetswa ho amoha maAfrika le mafatshe a mang matsete le disebediswa tsa ona tsa tlhaho. Bokolone bo ne bo fepela difeme tse neng di hira basebetsi ba maYuroopa mme, hona ho tlisa kgolo e potlakileng ya moruo, e ileng ya fa Yuropa monyetla wa ho ithoma pele ka moruo lefatsheng ka bophara”. Ha ditaba di sa eme jwalo, kgahlamelo ya bokgoba e ne e utlwahala ka matla mahetleng a maAfrika. Kgwebo ya makgoba e ne e haraswantse moruo o itshetlehileng dipolotiking tsa Afrika boholong ba kontinente ya Afrika mme, e fokodisitse le ho kgina e bang e ne e ntse e tswela pele. Metse meholo, haholo-holo e iphaphithileng ka lewatele e ne e ruthuthilwe, e heleditswe mme, baahi ba yona ba neng ba leka ho phonyoha le ho ipha dimenyane, ba sutumeletswa ka hare ho kontinente ke bahwebi ba makgoba . Ditoropo le dibaka tsa mahae di ne di haraswantswe mme, ho sa hlole ho bonahala le hore di kile tsa eba teng. Tse

ding tsa ditjhaba di ne di ithetsa ka hore di ka itshireletsa kgahlanong le ditla morao tsa kgwebo ya makgoba ka ho nehelana ka batho ba ha bo rona matsohong a dira tsa rona ka bomenemene. “Palo e kgolohadi ya maAfrika, eo baakanyi ba bang ba e lekanyetsang dimilioneng tse 200, e ile ya kwetelwa ho tswa Afrika e leng se ileng sa siya Afrika e hloka boramapolasi, boramahlale, dingaka, babetli, matitjhere, baruti le baetapele ba dipolotiki, dithothokisi, bafilosofara le borammino; hantle-ntle tsohle tse hlokehang bakeng sa ntshetsopele ya setjhaba, le kgolo ya moruo, tse ka fumanehang feela ka bokgoni, boitsebelo le matla a batho. Afrika yohle e ile ya fetolwa lepatlelo le leholo leo ho lona ho neng ho tsongwa mmele wa motho. Moruo o itshetlehileng dipolotiking o neng o kile wa fetjwa, wa apeswa mme, wa ba wa fana ka bodulo ho maAfrika kontinenteng ya Afrika, o ne o heleditswe mme, o nketswe sebaka ke moruo wa dipolotiki tsa matswantle, o neng o fepa, o apesa le ho fana ka bodulo ho maYuroopa, ho sebediswa batho ba rona le tswelopele ya lefatshe la habo rona. Dobopeho tsa Yuroopa tsa dinwamadi tse ileng tsa hlophisetsa ho tshwaswa, ho tsamaiswa le ho rekiswa ha maAfrika hore ebe makgoba, di ile tsa fetolelwa ho ba bahlophisi ba kamohelo, tsamaiso le thekiso ya matsete le disebediswa tsa tlhaho tse utswitsweng kontinenteng ya Afrika, ho ya fepela ntjhafatso ya kgwebo yona yane e fihleletsweng ka lebaka la ho etsa batho ba Afrika makgoba. Ena he, e ne le nako ya bokolone ba Yuroopa. “Kgolo le matlafalo ya boitseko ba maAfrika kgahlanong le kगतello le bokgoba, qetellong e ile ya fokodisa matla a bokolone ba maYuroopa. Boitseko ba tokoloho ya setjhaba sa ha bo rona bo ile ba hlahella ho phatlalla le kontinente ya Afrika esitana le lefatsheng ka bophara.

Batho ba Asia le Latin America le bona ba ne ba phephetsa matla a masweu dinaha mahaeng tsa bona, hantle feela jwalo ka maAfrika a Afrika, le a leng dinaheng tsa mose ho mawatle. Mokgatlo o ileng wa thehwa ke Marcus Garvey o ile wa ngodisa ditho le ho fumana botshehetsi ho tswa ho maAfrika a fetang dimilione tse 11, lefatsheng ka bophara. Afrika yohle, dinaheng tse kang Guinea, Rwanda, Egypt jwalo-jwalo, batho ba ha bo rona ba ne ba eme ka maoto, ka nako tse ding ba bile ba hlometse, ba itseka kgahlanong le bahatelli ba basweu, ba puso ya bokolone. Boitseko ba maAfrika bo entse hore maYuropa a iphumane a qobelleha ho ikgakanya jwalo ka ha e ka puso ya bona ya ho etsa batho makgoba, e se e fetohile mme, batho ha ba sa hateletswe le hore batho ba Afrika ba fetohela mokgweng o motjha wa puso ya bokolone bo ikgakantseng, boo Kwame Nkrumah, eo e leng moetapele wa pele ya ileng a kgethwa ho tsamaisa naha ya Ghana, ka morao ho puso ya bokolone, a neng a bo bitsa neo-colonialism. Neo-colonialism ke matla a ba basweu ka difahleho tsa ba batsho. Ke matla a ba basweu a ileng a pepeswa ke ho ikelellwa ha batho ba hateletsweng ba maAfrika hore ba tlameha ho nyahlatsa mahlaahlela ao ba neng ba phela ka hare ho ona , a matla a dipolotiki tseo ba di hlophiseditsweng ke bahatelli ba bona, feela ba ntse ba itshwareleditse ka thata ka taolo ya moruo, e leng yona ntlha e hlalosang ka ho hlaka meedi e behetsweng matla a dipolotiki tsa Afrika. Neo-colonialism e thehilwe hodima dibopeho tse tshwanang tsa bohanyapetsi, tse neng di qalwe ke kgwebo ya makgoba. “Bohlokwa ba neo-colonialism dipolotiking bo itshetlehile hodima bokgoni ba yona ba ho pata letsoho le tletseng bohanyapetsi, la matla a ba basweu ka ho fetisetsa boikarabelo bakeng sa kgolo ya palo ya maAfrika a phallelang dinaheng tseo e leng bo

mphato wa bona, matsohong a batho ba batsho bao hantle-ntle eleng disebediswa feela tjena, tsa ho ntshetsa matla a ba basweu pele. Neo-colonialism e etsa hore maAfrika a thatafallwe ke ho utlwisisa karolo e bapalwang ke matla a bahanyapetsi ba ba basweu, maphelong a rona. E boetse e ikarabella karoanong e tswelang ho ya ho ile, pakeng tsa maAfrika, ka ho rala le ho hloma meedi, e le kalana eo hodima yona puso ya neo-colonialism le disebediswa tsa maAfrika tsa neo-colonialism di tlang ho hlamasela. Sena se boetse se hlahisa maemo a etsang hore Afrika e thatafallwe ho ema kgahlanog le bahatelli ba yona ba bahanyapetsi, ele sehlopha se le seng se ntswe leng mme, hona ho nolofaletsa dira tsa rona ho tswela pele ka ho hanyapetsa dinahanyanana tse nyane ka bo mong. “Moruong teng neo-colonialism e sitisa ntshetsopele ya moruo o hlokehang ka matla wa dinaha tse kopaneng tsa Afrika, ka ho bipetsa bophelo ba moruo wa batho ba ha bo rona, le ho o kwalla ka hare ho meedi yona eno ya bokolone, e ileng ya thehwa sepheo e le feela ho hlophisetsa ho phamola matlotlo le moruo wa rona, ho o lebisa Yuropa, Amerika Leboya esitana le Japan. Neo-colonialism e thibela le ho sitisa Afrika ho raleng maano a kopaneng a kgwebo mme, e be e tlohela Yuropa le Amerika Leboya e le tsona feela tse ka kgonang ho beha hore na thepa e kenang, e tswang le e rekiswang ka hare ho kontinente ya Afrika, e lokela ho lefella bokae. Ena ke yona feela pehelo e fang bahanyapetsi monyetla wa ho tswela pele ka ho phamola matlotlo diatleng tsa Afrika le ho a lebisa Yuropa le Amerika Leboya. Neo-colonialism ena le seabo mathateng a moruo ao Afrika e iphumanang e tobane le ona hajwale. Kajeno ke dipersente tse supileng feela tsa kgwebo e hlophisitsweng ya Afrika, e ntshetswang pele ka hare ho meedi ya Afrika ka bo yona, eleng ho bolelang hore dipersente tse 93 tsa

kgwebo ya Afrika ke moruo le matlotlo a ntseng a tswela pele ho hlothwa diatleng tsa rona, ke bahanyapetsi ba rona ba kgale. Hodima moo, dipersente tse 83 tsa Gross National Product ya dinaha tsohle tsa Afrika di le mmoho, e sebedisetswa ho lefa sekoloto se bakilweng ke baetapele ba Afrika ba neng ba behilwe pusong ke neo-colonialism ya Yuropa, e leng ntho e neng e thehile maqhama a qadileng ka baka la kgwebo ya makgoba le bokolone. Hona ho bolela hore Afrika e kgona ho fihlella dipersente tse 17 feela tsa matsete le disebediswa tsa yona, ka morao ho ho lefa sekoloto seo. Hang ho ba baruinyana ba bokolone ba hlohang tsebo ba nke karolo ya bona, batho ba Afrika ba iphumana ba le lehlohonolo ha ba sallwa ke dipersente tse 5 tsa tlhahiso yohle ya bona.

Neo-colonialism: Mohato wa ho qetela wa Bohanyapetsi

Masetla pelo a bakilweng ke neo-colonialism eo Nkurumah a ileng a hla a lepa hore a tla latela, e bile nnete. Afrika e kotsing ya dintwa tse pakeng tsa baahi ba yona ka boyona, tse tlišang tshabo le ho baka tshenyo e kgolo. Sesosa sa dintwa tsena ha ngata ke phehisano e sa leng e le teng mahareng a bahanyapetsi ba tsekang moruo, tokelo ya boahi ba maAfrika ohle ba tswalo kontinenteng ya Afrika le hohle lefatsheng moo ba iphumanang ba le hona teng. Batho ba ha bo rona ba fetotswe baphaphathehi lefatsheng la habo rona mme, re iphumana re tshwaetswa ke mahloko afe kapa afe, a maholo le a manyane, a leng kotsi-kotsi kaofela ha ona, ho ya ka semelo sa ona ka lebaka la bofuma boo re bo baketsweng ke bohanyapetsi, bo thehilweng hodima dibopeho tsa neo-colonialism le dikamano tsa yona. Batho ba ha bo rona ba hlophehile ho tloha Cape ho ya Cairo, ho tloha Morocco ho ya Madagascar jwalo ka ha polelo e tjho. Afrika, ka moruo wa yona wa tlhaho e iphumana e hohoba fatshe ke

tlala le maemo a akaretsang a ditsikitlano tsa meno. Ho phatlalla le kontinente ya Afrika re iphumana re hlekefetswa ke mahloko a mefuta yohle, ao a mang a ona a sa phekoheheng mme, kokwana e bitswang Guinea worm e phehella ho qhwadisa boholo ba setjhaba sa ha bo rona Afrika Bophirima. Batho ba ha bo rona kontinenteng ya Afrika ba kwebetelletswe ke ntwala ya dikhemikhale e susumetswang ke bahanyapetsi, ka mokgwa wa kokwana-hloko ya AIDS eo ho lebeleletsweng hore e tla bolaya dimilione tsa batho ba Afrika Bohareng dilemong tse mmalwa tse tlang, ho ya ka kakanyo ya ha jwale mme, “komello” le “tlala” e bakilweng ke taolo ya bokolone hodima temo-thuo ya rona, e senyang mobu wa rona e bolaya dimilione tsa maAfrika selemo le selemo. Manane a diketsahalo tsa letsatsi ka leng setjhabeng, a sebedisetswang ho lekola boleng ba bophelo a bontsha hore Afrika e maqakabetsing a maholo. Ho shwa ha masea (hoo dibakeng tse ding ho fihletseng palo ya mashome a mane), ho hloka bodulo, tlhokeho ya mesebetsi le bosio ba tlhahiso, kgwebo jwalojwalo, ke sesupo se feletseng sa kamoo batho ba habo rona ba leng tlokotsing ka teng. Sesosa se ka sehloohong sa maemo ana ohle a ditaba, boholo e ntse e le mahlahana kapa bona baetsana ba neo-colonialism, bao ha ngata ba neng ba tlotla baokamedi ba bona ba bokolone ka letlole la International Monetary Fund kapa yona World Bank. Maphelo a batho a tjametswe ke mefuta e meng ya merusu, eo boholo ba yona e leng ya dipolotiki jwalo ka eo ka tlwaelo e ye beng e ntse e hlohloletswa ke puso ya neo-colonialism.

Bahanyapetsi bana bana ba sekwale-jwale kapa bona balaodi ba neo-colonialism, ba boetse ba rekisetsa baokamedi ba bona ba bohanyapetsi kontinente ya Afrika, hore ba e sebedise jwalo ka thotobolo eo ho lahlelwang disebediswa tsa dikhemikhale kapa

tsona di radioactive, le ditjhefu tse ding tseo Yuropa le Amerika Leboya di di bonang di le kotsi-kotsi bakeng sa hore di ka lahlelwa ka hare ho Yuropa le Amerika Leboya. Meru ya rona e nonneng, e kgahlehang, le yona e rekiseditswe bahanyapetsi ba Japan, Yuropa le Amerika Leboya. Batho ba ha bo rona ba a sotleha ka lebaka la tlhokeho ya matlo le patsi ya ho besa mollo e sebedisetwang ho fehla matla a ho tsamaisa dipalangwang. Le ha ho lejwalo, bahanyapetsi ba ke ke ba dumella tlhabollo ya kontinente ya Afrika. Dikepe tse jereng dikoqo tsa difate tse tswang merung ya rona e fanang ka bophelo, di ntse rekiswa bakeng sa ho tsamaisa thepa; di rekiswa mafatsheng ao boholo ba maAfrika bo ke keng ba a bona le ho a bona. Dikgohlano tse leng pakeng tsa makala a phehisanang a baruinyana ba hlokang tsebo ba maAfrika, di qosa maphelo a maAfrika a dikete-kete, a mpang a ipatlela feela bokgoni ba ho ka phela jwalo ka ha ho phelwa ke batho dinaheng tsa bohanyapetsi. Afrika e ka Borwa teng, qaka ya mobu ke ntlha e ka sehloohong ha jwale. Boholo ba diqhwebetjhano tsa dipolotiki di bakilwe ke dikolone tsa mehleng e leng Rhodesia, eo kajeno e tsejwang ka hore ke Zimbabwe, le Azania eo le kajeno e ntseng tsejwa ka lebitso la yona la bokolone e leng South Africa. Le hoja e le mona ha jwale ho tletseng lerata le etswang ke ba neng ba paqame moriting wa puso ya bohanyapetsi, ha ba bona matswantle a masweu a phamolwa mobu ke baitseki ba baruinyana ba mmuso wa Zimbabwe African National Union, naheng ya Zimbabwe, nnete ke hore bothata ba thuo ya mobu ke qaka e aparetseng kontinente yohle ya Afrika. Mmuso wa Namibia e neng e tsejwa ka South West Afrika pele, o ntse o kena hanyane-hanyane, tabeng ena ya lephako la mobu le patetseng batho Afrika ba nketsweng tsohle tseo e neng e le tsa bona, mmoho le South Africa moo matswantle a masweu a etsang dipersente tse 10 tsa tse 87 tsa mobu ohle, eleng sebaka se boholo ba makgetlo a

4 ho feta England le Ireland Leboya, di kopantswe mmoho. Borabele bo ntse bo buduloha hanyane hanyane mme, neng kapa neng bo tla phatloha. Ho hlahella ha baruinyana ba hlokang tsebo ba maAfrika, ba itaolang, e leng sehlotshwana seo eleng karolo ya setjhaba, se mpang se fumane maemonyana a sona ka ho ikamahanya le mekgwa ya puso ya bahanyapetsi, ho bakile maemo a neng a fana ka monyetla wa ho kenya tshebetsong mekgwa ya puso ya neo-colonialism.

Mosebetsi wa baruinyana bana ba hlokang tsebo, ba maAfrika ha se letho ha ese feela ho ntshetsa neo-colonialism pele, le ho hlokomela hore e dula e phela ho ya ho ile. Ke setswallenyana sena he, se bontshang ka ho hlaka hore baruinyana bana ba maAfrika, ha na ba na bokgoni ba ho etella pele ntwana ya rona ya tokoloho, le ho e lebisa pheletsong e tletseng tlhoho. Baruinyana ba re etelelseng pele ba ka kgona feela ho kgotsofatsa ditabatabelo tsa bona tse hlokang maikemisetso a ho lebisa setjhaba sa Afrika tlholong ka kopanelo. Ka hoo, ditabatabelo tsa bona ha di dumellane le tsa sehlopha sa basebetsi ba maAfrika. Ke feela sehlopha sa bafutsana ba sebetlang mapolasing, kontinenteng ya Afrika le hohle ho phatlalla le lefatshe ba nang le tlhoko le tabatabelo ya ho tlosa meedi e re kwallang ka hare ho bofuma le matshwenyeho. Hona ho bakwa ke hobane meedi ena e thibela le ho sitisa ntshetsopele ya matla a dipolotiki le a moruo ao re a hlokang hore re tle re phele mme, re tswele pele.

Batho ba ha bo rona- Mokgatlo o le mong o etelelseng pele ke sehlopha sa basebetsi ba maAfrika

Ho sa natswe pherekano eo batho ba ha bo rona ba Afrika ba tobaneng le yona mahlakoreng ohle esitana le boholong ba dibaka, maAfrika ha a kgaotse ho itseka tekong ya ho fetola maemo ao re iphumanang re le ho ona. Ntlha e re phonyohileng

ke mokgatlo o boemong ba matjhaba wa baitseki ba maAfrika o leng matsohong kapa botsamaising ba sehlopha sa basebetsi ba maAfrika mmoho le basebetsi ba futsanehileng ba mapolasing, oo letsholo la ona e leng ho heletsa ka hohle-hohle dibopeho tse hlonngweng ke bahanyapetsi tse re arohanyang le ho utswa matlotlo a rona. Mokgatlo o jwalo o tla ananela ntlha ya hore ntwana ya boitseko ba tokoloho ya Afrika, ke ntwana e lokelang ho lwanwa mapatlelong a mangata ka hare ho Afrika, esitana le mafatsheng a mose ho mawatle. Matsapa a ho theha mokgatlo o jwalo ha a ka a ba a tloha a tlohisitswe mahlo. Ke matsapa a ileng a qalwa ka lebaka la ditlhaselo tse sehloho ho maAfrika, ke maYuroopa tse ileng tsa lebisa ho hatjweng ha Afrika mme, le ho akgela setjhaba sa yona bokgobeng ba bokolone esitana le ho se hasakanya hohle lefatsheng ka bophara.

Ha esale ho tloha ka mongwahakgolo wa 18, boitseko bona bo fihletse kopano le tshebedisanommoho, esitana le bona boikelello jwalo ka mokgatlo o reretsweng ho kopanya Afrika le batho ba yona matsapeng a tshwanang a ho fihlella tokoloho. Kotareng ya pele ya mongwaha kgolo wa 20, mekgatlo e bitswang Universal Negro Improvement Association, le African Communities League, tlasa boetapele ba Marcus Garvey, e ile ya eba letshwao leo boleng ba maiteko ohle a neng a etswa, bo neng bo lehangwa ka lona mme, ono ene e le mohato o nepahetseng e le ka nnete. UNIA e ile ya kopanya maAfrika lefatsheng ka bophara mme, ya a etsa ntho e le nngwe ka mokgatlo o ileng wa ba le ditho tse dimilione-milione. E ile ya ba ya hlahisa le matshwao ohle a neng a amahangwa le boipuso mmoho le boitaolo pusong, ho kenyeletswa le folaga ya Afrika e nang le mmala o mofubedu, o motsho le o motala. Mokgatlo wa Garvey o ile bontsha kgonahalo ya ho theha bophelo ba setjhaba bo tshwanang moruong bo neng bo ka phahamisa batho ba ha bo rona le ho ba ntsha

bofumeng boo ba bo baketsweng ke puso ya bohanyapetsi bo tswelang pele ho re tlatlapa le kajeno. Matsapa le matsholo a kgwebo a UNIA a ne a akaretsa tsohle ho tloha ho thehweng ha difeme tsa ho hlwekisa diaparo, di-studio tsa kgatiso ya dipolata (recording studios), esitana le motjha wa dikgokahano ka dikepe o neng o sebedisetswa kgwebisano pakeng tsa maAfrika le lefatshe ka bophara.

Bohlokwa ba katleho ena bo hlakiswa ke ntlha ya hore ka morao ho dilemo tse 80, maAfrika ha a na metjha ya dikgokahano ka dikepe, eo a ka buang ka yona mme, kgwebo e hlophisitsweng mahareng a dinaha tse nyane tsa Afrika, e ka lekanyetswa dipersenteng tse 7 feela tsa ho bitswang kgwebisano.

Ho nnile ha eba le mekgatlo ya kopano ya maAfrika haesale ho tloha nakong tsa Garvey, eo e meng ya yona e neng e e ena le maqhama le dinaha tsa bohanyapetsi, e ileng ya qetella e se e le kgahlanong le Garvey. Le ha ho le jwalo, ha ho le o mong wa yona, o ileng wa kgona ho fihlella maemo a mokgatlo wa Garvey ka bokgoni ba ho kopanya le ho kgothatsa batho ba Afrika kontinenteng ya Afrika esitana le mafatsheng amose ho mawatle. Ka hoo, ho bonahala hore ke tshwanelo hore re shebisise le ho utlwisisa hore ke eng e neng e etsa hore matsapa le maiteko a Garvey a mo atlehise ho theha mokgatlo moo ba bang ba hlolehileng teng. Ke dintlha tse pedi feela tsa bohlokwa-hlokwa tse entseng hore maiteko a Garvey a fapane le a ba bang, bao hara bona ho neng ho bile ho ena le ba hanyetsanang le yena.

Tabeng ya pele mokgatlo wa Garvey o ne o shebane le ditlhoko tsa sehlopha sa basebetsi ba maAfrika. Le ha ho ne ho hlakile hore ho na le baetapele ba tswang dihlopheng tsa baruinyana ba hlokang tsebo ba bahanyapetsi, Garvey o ne a nyatswa ke boholo ba bahanyetsi ba hae ka lebaka la hobane a ne a ikamahanya le dihlopha tsa basebetsi ba maAfrika. Ho itshetleha hona ha hae ka dihlopha tsa basebetsi ho ile ha

fa mokgatlo wa hae motheho o neng o ke ke wa etsiswa ke mekgatlo ya baruinyana ba bana ba hlokgang boitsebelo. Dipalo-palong teng ba ne ba etsa lebothonyana le lenyane setjhabeng mme, ha ba bapiswa le Garvey ba ne ba sa kgone ho ka hlahisa lenanetshebetso leo dihlopha tsa basebetsi ba maAfrika di neng di ka fihlella ditabatabelo tsa tsona ka lona. Mokgatlo wa Garvey e ne se o sa ikukeng jwalo ka mokgatlo wa dihlopha tsa basebetsi. Ke ka lebaka la boitshunyatsunyonyo ba bohanyapetsi ba ho bitswang white socialists mererong ya UNIA esitana le ya batho ba Afrika, UNIA e ileng ya beha molao o matla o kgahlanong le bohle ba neng ba ipitsa socialists. Le ha ho le jwalo, ho se hlake ha ntle ha ntlha kemo ya Garvey ntlheng ena, ha ho ka ba ha fokodisa ntlha kemo ya dihlopha tsa basebetsi mmoho le letsholo la UNIA kgahlanong le bohanyapetsi. Ho feta moo, ha ho ka ba ha thibela Garvey ho romella molaetsa wa ditebohelo ho Lennin le Trotsky mabapi le katleho ya Russian Revolution eo banna bana ba babedi ba neng ba amangwa le yona. Tabeng ya bobedi, UNIA e ne e fapane hole le mokgatlo wa Pan Africanist, o neng o thehilwe ka modubadube wa batho ho tswa dihlopheng tsa barui, tsa bafutsana, basebetsi esitana le mehopollo e fapaneng mme, sholopha ka seng se ena le ditabatabelo le mekgwa eo e leng ya sona se le seng ya tshebetso. UNIA yona e ne e le setsha se le seng seo mosebetsi o etsetswang ho sona. Ho ne ho ena le mekgwa o le mong feela wa tshebetso bakeng sa mokgatlo ohle. Ho ne ho ena le mohopollo o le mong feela o neng o matahanya ditho tsa mokgatlo mmoho. Ho ne ho ena le maikemisetso a tshwanang a ho ntshetsa mokgatlo pele, ao ditho tsohle tsa mokgatlo di dumellanang ka ona dikopanong tsa selemo le selemo, sepheo e le ho rala pholisi kapa maano a tsamaiso, ho kenya diqeto tshebetsong, ho nnetefatsa mesebetsi ya mokgatlo botjha, esitana le ho kgetha baetapele ba mokgatlo.

Ha re Theheng Mokgatlo wa Kopano Ya maAfrika Boemong ba Matjhaba

Ena ke kgoeletso ya rona kajeno hore re ntshetse pele mokgatlo o le mong o emetseng boitseko ba maAfrika a inehetseng kopanong le tokolohong e phethahetseng ya kontinente ya Afrika, tlasa boetapele ba sehlopha sa basebetsi mmoho le basebeletsi ba futsanehileng ba mapolasing. Maiteko a rona a ho theha African Socialist International, a etsahala ka nako e hlokolosi haholo nalaneng ya lefatshe. Ke maiteko a filweng bohlokwa ba ona ke tlhoko ya hore ho sebediswe monyetla wa ha jwale wa bohanyapetsi bo iphumanang bo le maqakabetsing a ntseng a teba letsatsi ka leng. Maqakabetsi ana a bakilwe ke kgahlamelo e ntseng e ata ya boitseko bo sa bontsheng boinehelo, ba batho ka lefatshe lohle, haesale ho tloha nakong ya ntwana ya bobedi ya lefatshe; e neng e hlohloeditse ke bahanyapetsi tekong ya ho boela ba ikabakaba ka lefatshe mmoho le matlotlo a rona. Dikgohlano tse bileng teng mahareng a bahanyapetsi di ile tsa etsa hore ho be le sebaka bakeng sa demokerasi ka hare ho dinaha tse neng di buswa ka bokolone mme, hona ho ile ha thusa ho hlahelleng ha boitseko le dintwa tsa tokoloho tsa setjhaba lefatsheng ka bophara. Ho tswa India ho ya China le Kenya, ho ya Ghana; ho tswa Cuba ho ya Vietnam le Palestina, ho ya Nicaragua le dikolone tsa selehae tsa maAfrika ka hare ho dinaha tse kopaneng (US), ho ya Uruguay le Iran, kgatelo pele lefatsheng e ne e kgabile ka maikemisetso le maiteko a batho ba lefatshe a ho hlola matla le boetapele ba bahanyapetsi le ho boela ba iphumanela matla a bona a maikemisetso a nnete.

Ona he, e bile ona motso wa maqakabetsi a puso ya bohanyapetsi. Ke dikamano tse susumetswang ke bonwamadi, tse leng teng pakeng tsa matla a bohanyapetsi ba ba basweu le rona, tse hlalosang diphapano maemong a bophelo a arohanyang baahi ba dinaha tse kopaneng (US), le Yuropa le maAfrika a leng hae mona le a leng mose ho

mawatlle, esitana le yona US le Yuropa. Sera se seholo sa ntwana ya tokoloho ya maAfrika le batho ba hlopheliheng ba lefatshe, jwalo ka moetapele wa bohanyapetsi ba lefatshe haesale ho tloha ha ntwana ya bobedi ya lefatshe e ne e fihla pheletsong mme, ebile e le lebotho la sesole le matla ka ho fetisisa lefatsheng, bohanyapetsi ba dinaha tse kopaneng bo inketse boikarabello ba ho ipholosa le ho itamolela ditleneng tsa maqakabetsi a tswetsweng ke boitseko ba rona, tekong ya ho boela re nka taolo ya lefatshe la rona, matlotlo le tokoloho ya ho a sebedisa molemong wa rona ka bo rona. Le ha ho le jwalo, maqakabetsi ao bahanyapetsi ba thulanang le ona a bakilweng ke boitseko bona, bo ileng ba hloholetsa mekgwa ya ho se natse taolo e hlokanang bohanyetsi ya bahanyapetsi hodima matlotlo ohle a lefatshe, a boetse a lebisa dikgohlanong pakeng tsa baetapele ba puso ya bohanyapetsi ka bo bona.

Ho arabela maqakabetsi ana, US e ile ya kgutlisa mokgwa wa tshebetso dikamanong tsa matjhaba, wa ditshoso ka tshebediso ya diketswana tsa ntwana mme, ya kgetha hore sesole sa bokolone ba ba basweu e be sona se sebetsanang le ho kenya pholisi ya dinaha disele tshebetsong, jwalo ka ba kena dipakeng. US e ile ya makatsa metswalle ya yona ya bohanyapetsi ha e ne e kgetha mokgwa wa tshebetso o neng o bontsha ka ho hlaka hore e ikemiseditse ho rarolla mathata a bakilweng ke mekgwa ya puso ya bohanyapetsi ka mokgwa oo ka ona e tlang ho ba le tiisetso ya hore e tla busa lefatshe ho ya ho ile, ka kopanelo le mafatshe ao e leng metswalle ya yona, ntle le bohanyetsi ba letho. Mohato ona o neng o lebisa mokgweng oo ka ona lefatshe le tlang ho **ba** diatleng tsa US le metswalle ya yona, le hoja o ne o reretswe ho rarolla mathata a bakilweng ke tsamaiso ya bohanyapetsi, hantle-ntle o ne o a bakeletsa le ho feta ka ho baka dikgula-kgulano le ho se dumellane pakeng tsa bahanyapetsi ba US le e meng ya metswalle ya yona mme, le bohola ba baahi ba Yuropa bao e leng hore le ha ba ntse ba kgola ditholwana tsa puso ya bokolone hodima rona, ba ntse ba hanana le pusa nosi

ya US le metswalle ya yona, maphelong a bona. Pherekano e leng teng Afrika hajwale e bileng e ikarabella tlhokahalong e potlakileng ya hore re etse matsapa a ho theha mokgatlo wa kopano ya Afrika boemong ba matjhaba e leng African Socialist International, e na le makgetha a matle mmoho le a mabe bakeng sa bohanyapetsi bo leng mathateng. Pherekano e tswelang pele kontinenteng ya Afrika e fa bahanyapetsi monyetla o moholo bakeng sa maikemisetso a bona, ka ha e tswela pele ho sitisa Afrika ho ka fihlella matsete ao e leng a yona mme kahoo, e pepesa matsete le matlotlo a rona hore a phamolwe ha bobebe ke bahanyapetsi. Ka lehakoreng le leng pherekano ena e boitse ena le seabo maqakabetsing a bohanyapetsi hobane e baka maemo a kotsi a bileng a etsa hore bahanyapetsi ba se tsebe hantle hore ba tsetele kapa ba hule matsete a bona na. Mosebetsi wa rona jwalo ka balwanedi ba tokoloho, jwalo ka maAfrika a leng hohle lefatsheng, ke ho tebisa le ho matlafatsa mathata a bohanyapetsi ka ho hlakisa kopano le mohopolo wa rona ntweng ya ho lopolla lefatshe la ha bo rona la Afrika, mmoho le setjhaba sa lona se tletse-tletseng hohle lefatsheng ka bophara. Sephetho sa maiteko ana re tsepamisitse maikutlo a rona ho African Socialist International, e tla ba ho tima dinwamadi tsa bohanyapetsi monyetla wa ho nyanya madi ao e leng ona mohlodi wa tsona wa bophelo, esitana le ho kenya letsoho ka mefuta yohle ya boitseko ba ho lokoloha ditlamong tsa bohanyapetsi, le ho ikemela ka borona ho tlang ho lebisana topollong ya batho bohle.

Ho rona e ka ba feela ho otlala botsekeng mokgwa ona wa kahisano o tletseng pherekano, o bakilweng ke ho hatellwa le ho etswa makgoba ha rona, mokgwa wa kahisano o hlokanng hore dikamano pakeng tsa batho ba lefatshe di hlaloswe le ho hlakiswa ho itshetlehlwe ka kgang e hlokanng thabo, e fumanehang dikamanong tsa basebetsi le beng ba bona, le makgoba le barui ba ona. Mathata a bohanyapetsi a bakwa bohale ke ntlha ya hore bohanyapetsi bo lahlehetswe ke matla ao bo kileng ba

eba le ona nakong ya ho feta. Bohanyapetsi ha e sa hlola e le ntho e ntseng e tswela pele esitana le ho hola hohang. E se e le ntho e lwanelang ho tshireletsa bophelo ba yona mme, matsapa ohle a yona, kajeno e se e le feela malebaleba a ho leka ho itshireletsa le ho ipoloka.

Ke ka hoo ho hlakileng he hore, ha ho lekolwa nalane mme e bapiswa le maemo ana, re ya re lebile panteng ya tlholo, moo re ilo hlohang ntwana ya boitseko ba tokolohoteng, esitana le ho haraswanya bohanyapetsi hore bo felle ruri. Re motjheng o nepahetseng wa histori, ebile e le ka nako e nepahetseng ya histori.

Pele ya pele Mokga wa Sehlopha sa Basebetsi ba maAfrika

Re tlameha ho hlakisa ntlha ya hore mokgatlo wa matjhaba o a hlokeha bakeng sa topollo le ho kopanya kontinente ya Afrika, le setjhaba sa ha bo rona se hasakaneng, ke mokga wa dipolotiki o nkileng sebopeho sa African Socialist International. Ka ho theha mokga o le mong, oo motso wa ona e leng sehlopha sa basebetsi ba maAfrika tshebedisanong mmoho le basebetsi ba futsanehileng ba mapolasing, re tla be re tshwasitse ntlha ya bohlokwa-hlokwa ya mokgatlo wa Garvey, wa mongwahakgolong wa mashome a mabedi(20th Century)

Le ha ho le jwalo, rona re ke ke ra sebetsa jwalo ka mokgatlo wa Garvey wa UNIA. Rona re tla ba mokgatlo o tsebang setso sa ona jwalo ka sebetsa sa ntwana ya tokoloho, se leng matsohong a basebetsi ba maAfrika. Hona ho tla boela ho kgetholla mokgatlo wa rona ho e meng e jwalo ka e mona e hlalosewang ka hore ke “dihlopha tse hlophisitsweng tsa dipolotiki”, “mekgatlo ya batho”, “diboka”, “mekgatlo ya kopano”, jwalo-jwalo. Mokga wa boitseko ba tokoloho ke o ikutlwisisang ka hore ke sebetsa sa ho fihlella ditabatabelo tsa sehlopha sa basebetsi ba maAfrika, tseo e leng hore di ka fihlellwa feela ebang ho ka hlolwa le ho haraswanya matla a bohanyapetsi kontinenteng ya Afrika, esitana le ho lopolla mmoho le ho kopanya Afrika le setjhaba

sa yona se hatelletseng mme, se hasakane hohle lefatsheng ka bophara. “Diboka”le dibopeho tsohle tse ding, ke disebediswa tsa baruinyana ba mona ba maAfrika ba haellwang ke bokigoni le boitsebelo, ba mpang ba ipatlela matla, haholo-holo a sesole esitana le tsebo ya dipalo ya basebetsi mmoho le bafutsana ba sebetsang mapolasing, bao e leng hore haesale e le mokokotlo wa maiteko ohle ao esaleng a etswa a ho tliša tokoloho Afrika, le kae-kae lefatsheng; feela e le hore ha ba kgone ho etsa hore basebetsi le bafutsana ba sebetsang mapolasing ba ikelellwe, ba tsebe setso le ditabatabelo tsa rona, tse ka fihlellwang feela ka tokoloho e phethahetseng le kopano ya Afrika. Mokga ona ke o ikemetseng wa sehlopha sa basebetsi ba maAfrika, athe “diboka”, le tse ding, di utswa matla a boitsebelo a basebetsi ba maAfrika ho ka iphumanela matla molemong wa ho matlafatsa baruinyana bana ba sihilweng ke nako, ka mofufutso wa phatla tsa sehlopha sa basebetsi ba maAfrika, le bafutsana ba sebetsang mapolasing. Ke mekgatlo eo ka hare ho yona maemo a fapaneng a batho setjhabeng a sa natsweng, e bileng e sa kgone le ho rarolla dipherekano tse leng teng pakeng tsa dihlopha tsa maemo a fapaneng setjhabeng, mmoho le ho pata kapa hona ho kwahela bohlokwa ba sehlopha sa basebetsi ba maAfrika.

Ho amohelwa ha melao ya motheho ya tokomane ena ke balwanela tokoloho ba maAfrika ho re fa monyetla wa ho tswela pele ka kgoeletso ya rona ya ho thehwa ha le kgotla la Bathehi ba mekgatlo wa Socialist International. Le kgotleng lena baetapele ba tla kgethwa bakeng sa melao le dipholisi tsa rona tse hlonngweng boemong ba matjhaba esitana le mokgwa wa botsamaisi o tlang ho tataisa mokgwa wa rona lefatsheng ka bophara.

Hohle lefatsheng ho na le maAfrika a ikamahanyang le melao le dipholisi tsa lekgotla lena mme, mekga ya selehae e ka thehwa e tlang ho ba le tokelo ya ho rala mananeo a ikgethang a tlang ho dumellana le maemo esitana le dintlha tsa histori tse amehang ka

nako eo, tseo e iphumanang e tobane le tsona, ha feela mananeo ano a dumellana le melao ya tsamaiso ya the International. Nnete ke hore mokgatlo wa tokoloho ya maAfrika mona Afrika esitana le mose ho mawatlle, o iphumane o tobane le ditshitiso ha o ne o lwana o le ka hare ho meedi e entsweng ke bahanyapetsi ba bokolone ka hare ho Afrika. Le ha ho le jwalo, sephetho sa mekgatlo ya tokoloho ya setjhaba sa maAfrika e neng e le teng dilemong tsa bo mashome a tshelletseng, e ileng ya hlasimolla maAfrika hohle moo a neng a le teng, e re file thuto ya bohlokwa-hlokwa. Ha re lekola sebopeho sa Afrika e lokolohileng hajwale, ho tswa ditlamong tsa puso ya bokolone, re ke ke ra makatswa ke ntlha ya hore kajeno maAfrika aiphumana a le tlasa kगतello e matla ya moruo esitana le bona bokgoba ho feta kamoo re neng re hateletswe ka teng tlasa puso ya ba basweu. Ke Kwame Nkurumah le ba bang ba mmalwanyana feela ba ileng ba lwanela kopano ya Afrika hang ho ba ba kene pusong. Ntlha ya hore mehlaleng yohle ho kenyeletswa le dintlha tseo ho tsona matla a dipolotiki a neng a hatjwa ka ntwala ya dihlobo, e supa hore boipuso ka hare ho meedi e tshwailweng ka hloko ya bahanyapetsi, e mpile ya tlisa ditsikitlano tsa meno tse feteletseng bathong ba ha bo rona. Lebaka ke hobane mekgatlo eo ho neng ho thwe ka ya tokoloho ya setjhaba e ne e eteletswe pele ke baruinyana bona bana ba hloakang bokgoni, ba maAfrika le hoja hara bona ho ne ho ntse ho ena le ba neng ba tletse moyala wa ho lwanela tokoloho ya maAfrika ka botlalo, ka hare ho bona. Hang ho ba baruinyana bana ba fumane matla ka hare ho dinahanyana tse nyane tse sa hlophiswang ka tshwanelo, ba ile ba fihlella ditlhoko tsa bona ba ipopile jwalo ka sehlopha se ikgethang setjhabeng. Sephetho sa hona ebile matsapa a mangata a ho phethola dinaha tse neng di tsamaiswa ke puso ya neo-colonialism, ke maAfrika a neng a buduletswe moyala wa boitseko ke maemo a ditaba mafatsheng a bona a fapaneng. Empa, ketsahalong efe kapa efe moo ba atlehileng, ba kgonne feela ho

tawela pele ka mokgwa ona oo wa puso oo ba o phethotseng, ba sa fetola letho. Ho hlakile hore ha ho mokgwa wa boitseko Afrika Borwa kapa Nigeria kapa hona Angola, o nang le bokgoni ba ho hahamalla pele ka ntwana e lebisang tokolohong ya Afrika le setjhaba sa yona. Kopano le tshebetso mmoho ya sepolitiki e hlokehang mererong ya ntshetsopela ya Afrika mmoho le ho e fathasimoloho e ntjha e tlang ho phahamisa maphela a batho ba ha bo rona, le ho ba ntsha tebetebeng ya bofuma, ho hloka tsebo le maqakabetsi a merusu ao re iphumanang re tjamelane le ona ka lebaka la mefuta e fapaneng ya bokolone, e ka fihlellwa feela ka ho thehwa ha African Socialist International, sepheo e le ho lopolla le ho kgobokanya maAfrika mmoho tlasa boetapele ba sehlopha sa basebetsi ba maAfrika se tlang ho ba setsi kapa mooko wa maikemisetso le ditabatabelo tsa mokgatlo. Mokgatlo o tla ba le boikarabelo ba ho matahanya setjhaba tsebong le ho boulelleng setso sa rona, jwalo ka ha se manolotswe tokomaneng ena, mmoho le ditlhophelo le matshwenyeho esitana le boitseko boo basebetsi le bafutsana ba sebetsang mapolasing ba fetileng ho bona. Mokgatlo ona o tla ba le boikarabelo ba ho kenya mohopolo le moya wa boAfrika dipelong tsa basebetsi le bafutsana ba sebetsang mapolasing, sepheo e le ho thatafaletsa bahanyapetsi ba neo-colonialism ho ka re arohanya ho ya ka mabatowa, bodumedi kapa bomorabe. Mokgatlo ona o tla ba le boikarabelo ba ho ba mokgatlo o ikemetseng wa ditabatabelo tsa basebetsi ba maAfrika hohle moo ba leng teng lefatsheng ka bophara. Sepheo-pheo sa ona e tla ba ho etella pele ntwana ya boitseko kgahlanong le dinaha tse busang ka mokgwa wa neo-colonialism, ho di tlosa tseleng esitana le ho kenya sebakeng sa yona, mebuso e hlophisitsweng ka tshwanelo, e labalabelang tokoloho ya setjhaba mme, e thehilwe ka basebetsi le bafutsana ba sebetsang mapolasing, ba hlometse mme, tjhebelo pele ya bona e kenyeletsa ho hodisa le ho atolosa boitseko ba tokoloho kontinenteng ya Afrika, ka tshebedisano mmoho le

dihlopha tse ding tse etelelsweng pele ke basebetsi ba maAfrika mmoho le basebetsi ba futsanehileng ba mapolasing, ba leng dinaheng tse ding tsa puso ya neo-colonialism. Ka morao ho moo he, ke hona re ka bang le lekgotla le matla la dipopolotiki Afrika Borwa, la mokga wa tokoloho ya setjhaba sa Afrika, tshebedisanong mmoho le makgotla a dipolotiki a Nigeria, Spain, Jamaica le US ho qoholla a mmalwa feela. Hona ho ka fa mokgatlo wa rona monyetla wa ho hlophisa le ho rala maano a tshebetso a tlang ho thusa ho kenyeng tshebetsong tokoloho le kopano ya Afrika tlasa boetapele ba sehlopha sa basebetsi ba maAfrika ka kopanelo le bafutsana ba sebetsang mapolasing. Hona ho tla fa mokgatlo wa rona wa boitseko kgahlanong le kगतello monyetla wa ho fihlella matla le matlotlo a setjhaba sohle sa maAfrika se ntseng se hola, ho sa natswe ho hasakana ha sona lefatsheng ka bophara. Hona ho tla boela ho fetola semelo sa ntwana ya rona kgahlanong le kगतello ya setjhaba sa ha bo rona, se leng dinaheng tsa mose ho mawatle. Hona le mohopolo wa tumellano ya ho sebetsa mmoho e thehilweng hodima kutlwisisano pakeng tsa batho ba itseng feela. Lekgotla ka leng la mokgatlo wa balwanela tokoloho ba maAfrika e tla ba karolo ya mokgatlo oo. Ha re bua ka mokgatlo wa tokoloho ya maAfrika o fihletseng meedi ya ona ha o ne o lwana ka hare ho meedi e hlonngweng ke bahanyapetsi, re boetse re bua ka mekgatlo e leng dinaheng tsa mose ho mawatle. ASI e phahamisa bohlokwa ba makgotla a mokgatlo wa rona o leng US, England, Germany, Spain, the Caribbean le dibaka tse ding tseo ho tsona batho ba ha bo rona ba leng maqakabetsing a ntseng a tshabeha hantle feela jwalo ka a mona, ka lebaka la kगतello mme, ke sesupo sa hore bokolone ba Afrika bo fetisetswa dikarolong tse ding tse fapaneng tsa lefatshe, tseo ho tsona re supilweng ka dithunya, nakong ya kgwebo ya makgoba le diketsahalo tse ding tsa bokolone.

Ho tloha ho Pan Africanism ho ya ho Internationalism

Ba bang mahareng a rona ba ikakgetseng ka setotwana mosebetsing wa ho theha mokgatlo wa kopano ya maAfrika boemong ba matjhaba re ikuka jwalo ka maAfrika boemong ba matjhaba. Re ikgetholla ho bao ba ikukang e le maAfrika a kontinente ya Afrika feela. Hona he, ke hobane Pan Africanism ke mohpolo o batsi o akaretsang bohle, ho sa natswe ntlha kemo ya bona, ba kgethang ho hlaloswa ka mokgwa oo. Ntwa ya boitseko ba tokoloho ya maAfrika e ne e ke ke ya lwanwa ho isa pheletsong ka katleho ntle le tjadimo e batsi ya lefatshe e thehilweng hodima mokgatlo wa boitseko o le mong, o itshwereng hantle, o sebetsang tlasa tataiso ya mokgwa o ikgethileng wa tshebetso ntweng ya tokoloho.

Ho thehwa ha mokgatlo o jwalo ke mosebetsi wa motheho wa dinako tsa rona. O tla matlafatsa maikemisetso a rona a ho lopolla le ho kopanya Afrika, tlasa boetapele ba sehlopha sa basebetsi ba maAfrika ka kopanelo le bafutsana ba sebetsang mapolasing mme, ebe o fa makgotla a fapaneng a sebeletsang boitseko ba tokoloho ya rona lefatsheng ka bophara, sepheo e le ho rala maano le maqheka a tlang ho sebediswa boitsekong boo ho tshwaranweng le bona ka hare ho kontinente mme, a dumellana le maikemisetso a rona a boitseko, ka kakaretso. Bukeng ya hae e bitswang *Class Struggle in Africa*, Nkurumah o ama tse ding tsa dintlha tse kenyeleditsweng sengolweng sena. Boleng ba mantswe a hae ke ba bohlokwa haholo bakeng sa mosebetsi wa rona kajeno:

“Ntwa ya boitseko ba maAfrika ha se eo ho ka thweng e etsahala e lenngwe feela.

Ke karolo ya boitseko bo aparetseng lefatshe ka bophara mme, ebile e boetse e lokela ho nkuwa e le ntwa ya boitseko ba batho ba batsho hohle moo ba leng teng lefatsheng. Dinaheng tse kopaneng tsa Amerika, the Caribbean le hohle moo maAfrika a hateletsweng, dintwa tsa boitseko ba tokoloho di a lwanwa.

Dibakeng tsena motho e motsho o iphumana a le maemong a bokolone ka dinako tsohle”“Mooko wa ntwana ya tokoloho ya batho ba batsho o kontinenteng ya Afrika mme, ho fihlella Afrika e kopana hantle tlasa mmuso o emetseng setjhaba motho e motsho hohle moo a leng teng lefatsheng, ha a na lehae leo e leng la setjhaba sa habo. Botjhaba ba batho ba batsho bo ka fihlellwa feela ka boitseko ba tokoloho ya batho ba batsho mmoho le kopano ya bona”. Nkurumah o phethela mosebetsi wa hae ka mantsoe ana a hlwahlwa:

“ Tokoloho e phethahetseng le kopano ya Afrika tlasa mmuso wa setjhaba sa maAfrika e lokela ho ba maikemisetso a motheho a balwanela tokoloho bohle ba maAfrika lefatsheng ka bophara. Ke maikemisetso ao e tla reng ha a fihletswe, ebe a tisa ho nnetefala ha ditiro tsa maAfrika mmoho le batho bohle lefatsheng bao motso wa bona o leng Afrika. Ka nako yona eno, e tla be e matlafatse le maikutlo a tlhaho ntweng ya tokoloho ya setjhaba, boemong ba matjhaba esitana le kgatelo pele e lebisang mokgweng wa puso ya lefatshe oo ho ona setjhaba se tlang ho nka taolo ya puso, moo motho ka mong a tlang ho ehlwa le ho kgathalla ditlhoko tsa emong ho ya ka bokgoni ba hae mme, a mo thuse ho ya ka ditlhoko tseo”

Ka ho thehwa ha the African Socialist International, re tla be re theha mokgwa o tlang ho re thusa ho phethahatsa maikemisetso le ditabatabelo tsa Nkurumah, Garvey le batapele bohle ba rona ba ileng ba inehela ntweng ya ho lopolla batho ba ha bo rona ba sotlehileng ka nako e telelele.

Izwe Lethu I Afrika!

Ha re aheng the African Socialist International!

E ile ya balwa Sebokeng sa Build the African Socialist International, ka la 16-18

Phupu 2004, London, England.

Bakeng sa tlhalosetso e batsi o ka iteanya le: The African Peoples' Socialist

International Party, 1245, 18th Avenue South St. Petersburg, Florida, U.S.A. 33705.